

Ő császári és apostoli királyi Felsége
KÁROLY KIRÁLY
 huszárezredének egyenruhájában.

A kép nagyhírű akadémiai festő remekművének művészi sokszorosítása.

Ára kerettel együtt (nagysága 55×65 cm) 40 korona.

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál,
 Budapest, VI., Andrásy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

49. SZ. 1916. (63. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER 3.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
 Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
 ára 40 fillér.

Előfizetési
 feltételek:

Egészévre — — 20 korona.
 Félévre — — — 10 korona.
 Negyedévre — — — 5 korona.

A «Világkrónika»-val
 negyedévenként 1 koronával
 több.

Külföldi előfizetéseket a postailag meg-
 határozott viteldíj is eszolanzó.

KÁROLY KIRÁLY HUSZÁREZREDESI EGYENRUHÁBAN.

ÜVEGHÁZ.

ELBESZÉLÉS. — IRTA SZÖLLŐSI ZSIGMOND.

(Folytatás.)

A leány önkéntelenül bölintott a fejével és egy mély sóhajlás szállt föl a melléből. A görög látta a hatást és diadalmasan mosolygott, Klausen pedig oldalvást meglepetten pillantott rá. Csöndesen mondta:

— Úgy látszik, kedvet kapott... hajóra szállani?

— Csak egy kirándulás — biztatta a görög. A leány zavart volt. A tekintete meghomályosodott és tanácstalanná lett. Egy pár pillanatig hallgatott, azután halkán, de sebesen mondta:

— Az. Végre is, csak egy kirándulás. Egy érdekes kirándulás.

— És maga se tudta miért, Klausenre nézett, tévova és kérdő tekintettel. Ez bölintott a fejével:

— Igen. Még pedig egy szép kirándulás. A leány zavart fölvidult. Ez a néhány szó szemelláthatóan megnyugtatta. Derűlten és hálásan nézett a szomszédjára és mosolygva, kissé tévován szólalt meg:

— Ön persze?... De hisz ön már látta... Megakadt. Elpirult. Nem fejezte be. De könnyű volt kitalálni, a mit mondani akart. Kavadi furesán nézett és hangosan mondta:

— Klausen új bizonyára nem fogja megtagadni ezt a lovagi szívességet, ha az én kíséretemet kevésnek találja.

Klausen vállat vont és kissé érdesen mondta:

— A kisasszony bizonyosan egyedül se fél. De ha nem kellemetlen, a legnagyobb örömmel... Tehát holnap, ha szép idő lesz.

A görög nevetett:

— Szép idő?... Minden idő szép, a mit az ember ott tölt.

V.

— Ez a beszélgetés az ebédnél folyt le és Klausen nem igen tudott volna rá megfelelni: miért bosszús vagy legalább is zavaros érzéssel kelt föl az asztaltól. A mint megtette, már meg is bánta az ígérteit és szívéből kívánta, bár támadna valami véletlen oka annak, hogy a kirándulás elmaradjon. A zavartalanságnak valami csöndes fanatizmus alakult ki az idők folyamán a lelkében, különös, néha neki magának is föltűnő irtózás minden programtól és bár a legesélyesebb mértékű megkötöttségtől. Teljességgel semmit se mulasztott és semmi kötelezettséget nem vállalt, ha át is megy velük és mégis valami kényelmetlenséget értett. Úgy tetszett neki, mintha a mexikói asszony, a ki az ebéd egész ideje alatt egy árva szóval se vegyült a társaságba, csak keserű és gúnys mosollyal hallgatta a görög áradozását, egy furesa és jelentőséges pillantást vetett volna rá, mikor a kirándulásra vállalkozott és ezzel próbálta a visszás érzését megmagyarázni. De viszont arra, hogy miért törődne ennek a nőnek akármilyen pillantásával, a legszorgalmasabb gondolkodás után se tudott volna magának semmiféle feleletet adni. A legkevésbé se érdekelte.

A délután folyamán mégis ismételt arra gondolt, hogy valami ürüggyel lemond, sőt a leányt is lebeszéli a kirándulásról. De megint csak megakadt ezen a kérdésen: miért? Se oka rá, se joga hozzá és az egész dolog, abban a pillanatban, a mint szóvá hangosodik, oly végtelenül jelentéktelen. És csakugyan nem is tette meg se az egyiket, se a másikat. Annál kevésbé, mert a leány most már fenntartás nélkül örült a holnapi napnak. Beszédesebb volt, mint idáig, izgatott is egy kicsit és mosolygva szólott Klausennek:

— Igazán előre is hálás vagyok önnek... Bizonyosan nagyon érdekes lesz.

Kavadi hátrakapta a fejét és nevetve, túlzott méltatlankodással csattant föl:

— Kinek hálás?... Hát ez már mégis csak

igazságtalanság! Én csábítom el és íme Klausen úrnak hálás érte. Pedig ő ugyan még aligha beszélt rá valakit erre a kirándulásra.

Még mielőtt Klausen valamit szólhatott volna, a mexikói asszony élenken vágott közbe:

— Eppen ezért logikus, ha a kisasszony neki hálás. Mert ön kedves Kavadi átjönne holnap akkor is, ha egyedül van. De Klausen urat megilleti a köszönet, mert őt nem az vonzza, a mi magát. Neki aligha jutott volna eszébe velünk tart ni. Nem igaz?

Klausen hüvösen mosolygott:

— Engedje meg, — mondta csöndesen — hogy gondolkozzam rajta, mi lenne nagyobb udvariatságot: ha igennel vagy ha nemmel válaszolnék?

A leány kissé megütődve nézett rá. A görög pedig hevesen mondta:

— Be fogom bizonyítani, hogy igazságtalan. Nem fogok játszani. Mit szól ehhez?

— Ez több annál, mint a mennyihez az én szokásomból telik. Erre csak elmúlni lehet.

A leányra nézett.

— Tudja ezt méltányolni?... Föl tudja mérni, hogy ez mit jelent?

A leány arczára egy kelletlen, zavart vonás ült ki. Vontatottan mondta:

— Amnyit mindenesetre sejték, hogy valami... önmegtudóztatás és... áldozatot... Ezt pedig igazán nem akarom. Nem. Igazán nem akarom... Akkor inkább...

Klausen megrázta a fejét és nála egészen szokatlan élénkséggel mondta:

— Úgy látom, egy kicsit kisiklottunk. Csinalunk egy szép kirándulást, a mi mindenkinek kellemes és szórakoztató. Ez az egész. Áldozat- ról itt szó sincs, a mint hogy egyáltalában kár is lenne több szót vesztetgni.

Nem is beszéltek többet a dologról. A hölgyek hamarosan elvonultak, Klausen átment a dohányzóba. Kavadi mellé telepedett és egy idő múlva őszinte keserűséggel szólalt meg:

— Ez az asszony már egészen túrhéttelen. Borzasztó, mennyire unom. És nem lehet tőle szabadulni.

Klausen meglepetten, szótlanul és idegenül nézett rá.

— Tudom, hogy ez súlyos udvariatság. De nem a leg súlyosabb, a mire képes lennék vele szemben. Ki nem állhatom azokat az embereket, a kik a pénzért játszanak. A kiket nem a játék izgat, hanem az arany. És ez az a legterhebb fajtából. És az már nekem régi tapasztalatom, hogy a játék ezekkel szemben a legkegyetlenebb. A legnagyobb maliciákat követi el velük. Konok, szeszélyes és irgalmatlan velük szemben. Nincs az a biztos módszer, a mely csődöt ne mondjon, a mint beléje kapaszkodnak és minden esély egyszerűen meghalt, mihelyt őket kellene szolgálnia.

— Szóval: folyton veszít?

— Hát ezt megteszi. De ha ez lenne a legnagyobb baja, ezt még ő is kibírná, meg én is. Segíthetne rajta azzal, hogy abahagya. Már tudniillik a játékot. De a legnagyobb baj az, hogy folyton nyerni akar. Tehát képtelen arra, hogy leszereljen. Ez a legnagyobb baj.

— Neki!

— Persze, hogy neki is. De ezt én kibírnám. Van azonban a dolognak egy komplikációja. Mondhatom, tragikus komplikációja. Ez az asszony ugyanis egyszer — az én szerencsétlenségemre — szerencsés volt. Nyert. Egy töredékét se annak, a mit azóta leadott, de nyert. És ezt nekem köszönhettem. Én voltam oly vigyázatlan, hogy a magam akkori módszerét ajánlottam neki. És az a módszer akkor bevált.

— Akkor rendben van!

— Ördögöt van rendben! Mondtam önnek: a játék nem szereti a kapzsi embereket. És nagyszerű szimatja van, hogy hamar megis-

merje őket. Akkor aztán mindent elkövet, hogy elkergesse magától a lerázhatókat, vagy megsemmisítse a makacsokat. Érti már?... És ez a legmakacsabb makacsok közül való. Ezt nem lehet lerázni! Ennek... ennek csak a torkát lehet elharapni.

Klausen mosolygott és csöndesen mondta:

— Ön túlságosan vérengző kedvében van.

— Minden okom megvan rá és meg vagyok győződve róla, ön lenne az esküdtek között az első, a ki fölmentene... Mert, hogy ez az asszony dühösen fut a pénze után, annál dühösebben és lihegőbben és toporzékolóbban, mennél sikertelenebbül, — bálna az ördög! Többen is vannak, a kik együtt nyargalnak vele! De ez kérem, én rajtam nyargal! Engem ostoroz és fölöttem toporzékol! Mintha rajtam múlnék a dolog, én lennék a felelős érte, és nekem lenne a kötelességem!... A perpe'um mobilere nem csináltak még annyi tervet, a hány tervet és metódust nekem gyártanom kellett az ő hennálatára.

— Hasztalanul.

— Persze, hogy hasztalanul... De ennek igazán nem én vagyok az oka. A fejemet teszem rá: a bank utolsó aránya is rég engedelmesen elébem gurult már, ha ezt ott nem érzem a hátam mögött. Ha nem ez a kapzsi, szigorú kéz várja... A fejemet teszem rá!

Klausen bölintott és egészen gúnytalan hangon mondta:

— Meg kell szabadulnia tőle.

— Ez az eltökéltségem. Mert higgye el, ez valóságos rabság. Rabság, a mit az ember nem is tudja: miért tűr? Kötelességeket, a melyekre igazában semmi se kötelezi és szemrehányásokat, a melyekre rá nem szolgált... És én mégis próbálkozom és mégis tűröm. Sokszor magam kérdelem magamtól: miért? Mi az?

Klausen lehunyta a szemét és így mondta:

— Nyilván: túlzásba fejlődött lelkiismeretesség.

A görög teljes készséggel akceptálta ezt a megállapítást:

— Azt hiszem, sajnos, igaza van. Mert más magyarázatát magam se találom. Túlzott, sőt azt mondhatom, tragikus lelkiismeretesség, a minek az ember fölállozza az akaratát, a szabadságát, az idejét és a szerencsáját is. Igen. A szerencsáját... Ez az asszony úgy viselkedik, mintha ő lenne az én áldozatom, holott a valóság, éppen megfordítva az, hogy én vagyok az ő áldozata. Mert ezerszer is megesküszöm rá, abban a pillanatban, a mint megszábadultam tőle, vége az átoknak, a mely vele oly makacsul üldöz... Én, nem tagadom, babonás vagyok, minden játékos tengeri hajós és minden hajós babonás, de ez nem babona. Ez több... Egy másik kéz, uram... Egy másik kéz!... És ennek a kéznek csak ki kell nyulnia, hogy az aranyak ömljenek felé! Ömljenek, mint az áradat. Ez holt bizonyos!

Egy csomó jegyzetet húzott ki a zsebéből.

— Tudja, mi ez? Több, mint tíz évi munka, megfigyelés és egy... nem, nem egy, hanem egész csomó magyon eredménye. Ön nem játékos, a magyarázatot tehát csak untatná. Csak annyit mondok: tökéletes... Ha délután háromkor pár arannyal kezdtem, este hatkor egy millióm van.

Klausen fölkapta a fejét.

— Kábító. De akkor én az ön helyében korábban kezdeném és később hagynám abba.

A görög arca megrándult. Czinikusnak érezte a megjegyzést, de erőt vett megmozdult indulatán és kényeseredetten mosolygott.

— Elmés!... Nagyon elmés... De ha gúnyolódni akart, biztosíthatom, hogy nem igazságos, a mi olyan embernek, mint ön, bizonyosan fájdalmasabb, mint a kivel szemben elköveti.

Klausen mosolygott:

— Nem... nem gúny volt, csak... önkén-

VEREBEK.

Tél van, tovatűntek már régen a fecskék, Ti maradtok itt, fakó verebeskék, A kerékvágás is rakott azokat, Lenn a fagyos földön csip, csip, csipegettek.

De a csipcsirip már ajkatonok halkabb, S vidám fecsegések hosszan el-hallgat, Gubbasztva megültök zúlepte faágon, Fázatok, dideregtek, tollatokon látom.

Últök seregestül, köztöttek árván Meghúzódik egy-egy odátévedt szárny, Fél a nagy, magános, téli pusztaságban, Atyafiság örvén jobb így társaságban.

Gyöngének a gyöngö nem nagy segedelme, Héja suhan végig, a levegőt szelve, Szétrebben előle a veréb és szárnyán, De karma között már a vonagló zsákmány.

Veszedelem múltán meg összerördötök S héja gonosz voltán hallgatva tündötök. Ki a párjavesztett? — tudni bajos volna, Hisz veréb a veréb, mindenik egyforma.

Rövid a nap, mégis eluntatók régen. Egy kis pirosság gyúl az alkonyi égen; S látjátok a napot lassan lemerülni... El, esürbe, kazalba, megbújni, elülni!

Magatok' befürva kazal oldalába, Kinek van pompásabb téli palotája? Zúghat a szél, zúghat, éjszakra, keletről, Ti álmodtok békén, boldog kikeletről.

Vargha Gyula.

Pietner felvétele.

I. FERENCZ JÓZSEF SCHÖNBRUNNI DOLGOZÓSZOBÁJÁNAK ABLAKÁNÁL.

IV. KÁROLY KIRÁLY.

I. Ferencz József megtért őseihez. Az új király, IV. Károly elfoglalta ősei trónusát.

Öröklött hűséggel és hódolattal üdvözlí őt az egész magyar nemzet. De egyszersmind bizalommal és reménységgel is.

Bizalmunknak megvannak az alapjai. Új királyunk gyermekéveiben nem volt kitéve azoknak a veszedelmeknek, melyek a trónok örökösait rendszerint körülveszik, meglelt korában pedig a mostani horvát folyamán végigjárta az életnek azt a nagy iskoláját, a mely kell hogy magasztos érzésekkel töltse el minden a jó iránt magasztos szívet.

A koronát viselő apák első fiúgyermeké a legtöbb esetben kísértések rossz befolyásának van alávetve öntudata ebredésének első napjaitól kezdve. Vele úgy bánnak már gyermekkorában, mint a trón és a hatalom leendő örökösével. Udvaroncok és lakájok versengő hízlegése veszi körül. Csinyjett a zsenialitás jeleinek hirdetik, haragját érelynek. Ha valamely tetteben gonosz indulat nyílik, az önálló erős akarat örvendetes bizonyosságú veszik. Nem szokja meg a korholó szót. Nem érlelődik meg lelkeben az a tudat, hogy a rossz eszelekedet el kell hogy vegye büntetését.

Neki minden szabad. A mit tesz, az mind helyes. Elveszti részben a jó és rossz közötti megkülönböztetési képességet, s nem fejlődik ki benne az az önfegyelem, melyre pedig a halandók között ép a hatalom tulajdonosainak van legnagyobb szükségük.

Oly veszedelmek ezek, melyeknek csak kivételesen erős lelkek tudnak ellene állani.

Új királyunk ezeknek a veszedelmeknek nem volt kitéve. Hála legyen érte sorsának és sorsunknak. Ő nem a trón örököse gyanánt szü-

letett. Sőt valószínű volt, hogy azt sohasem éri el, s talán századok múlva sem kerülnek arra késő utódai. Élt még Rudolf trónörökös, lehetett neki fiú sarjadéka, s nagyszámú unokák származhattak a házasságából. Élt még nagybátyja Ferencz Ferdinánd, a ki még nőten volt abban az időben. Ő is megházasodhatik, neki is lehetnek a trónhoz közel álló utódai. A kis Károly Ferencz József főherceg messze látszott állni a tróntól, s nem kellett úgy nevelni, mint annak leendő örökösét. S nem is nevelték úgy.

Milyen lelki hatások befolyása alatt érlelődött férfiúvá, nem ismerhetjük. A főhercegek élete nem a nyilvánosság ellenőrző szeméi előtt folyik le. De láttuk őt egész embernek mindegyikét, a hová elszóltította hivatása ennek a véres háborúnak teljes folyamata alatt. Láttuk, hogy híven teljesítette kötelességét, mint katona s mint hadsereget vezető.

Ezer alkalom nyílt ezalatt megismerni a magyart, a maga hűségében, bátorságában, önfeláldozásában. S ezer alkalma volt, — s ő felhasználta mind az ezert — hogy e miatt kifejezze elismerését a magyarság iránt.

Hősies küzdelmünket saját szemével látta új királyunk, s ezt nem felejtheti el soha!

Bízó reménnyel látjuk őt, elfoglalni ősei trónusát,

AZ AJÁNDÉKPUSKÁTÓL A VILÁGHÁBORÚIG.

(Hogyan született meg a francia-orosz szövetség.)

A tűz és víz egyesülése, a francia-orosz szövetség felidézése az itéletet a világra. Az átok huszonhat éve fogant meg. A francia revanche-örület napjaiban, a boulangizmus virágzásának idején. Ez volt az időik teljessége számára. Charles Louis de Freycinet, Franciaország több ízben miniszterelnöke és abban a végzetes évben hadügyminisztere mondja el az egyesülés történetét emlékezéseinek (*Souvenirs*) nemrég megjelent második kötetében s az ember elámul, olvasva a könyvben, hogy jelentéktelennek látszó ok hogyan lehetett kezdete egy nagy világtörténelmi drámának. A dolgot igazi orosz furfanggal rendezték és igazi francia könnyűvértel mentek bele. A kísértő és megéjtő Oroszország volt.

Vladimir orosz nagyherceg — beszéli Freycinet — az 1889-ik év novemberében Párisban mulatott s kereste vele, régebbi ismerősével, a találkozást. Azt mondotta, beszélgetni szeretne vele. — Felkerestem őt a Louvre-hotélben — írja Freycinet — s a nagyherceg minden kerülgetés nélkül azt mondotta, hogy tudja, mily nagy buzgalommal konstruáltuk meg új gyalogsági fegyverünket s nagyon örülne, ha egyszer ő maga is kezébe vehetne egy ily puskát; csodadolgokat hallott arról a fegyverről. Ő maga kissé ért a puskához, tette hozzá aztán s kellemes volna számára, ha kapna egyet belőle néhány töltennyel; kedves dolog volna, ha kipróbálhatná. Biztosíthatja róla a miniszter urat, hogy nem adná ki a kezéből.

Freycinet beismerte, hogy ez a szokatlan kívánság némiképen meglepte, mert valóban nem mindennapi gondolat volt, idegen országhoz tartozó embernek adni át egy új fegyvert, melynek szerkezetét az állam a leghigorúbb titokban akarja tartani. Ennek következtében engedelmet kért a nagyhercegtől, hogy kívánságát a minisztertanács elé terjeszthesse. A dolog fölöttébb kellemetlenül érintette Freycinet miniszterétársait, de azért nem volt köztük egy sem, a ki meg tudott volna barátkozni azzal

a gondolattal, hogy megtagadja «ő fensége» kívánságát. «Megegyeztünk hát abban, hogyha a nagyherceg ragaszkodik kívánságához, nem térhetünk ki kérése elől; ennek következtében határozatba ment, hogy fel kell hívni a nagyherceg figyelmét legalább arra, hogy nemcsak a puska szerkezetének a titkát kell szigorúan megőriznie; hanem el kell titkolnia azt is, hogy kapott egy példányt belőle. Határozatba ment még az is, hogy ezt a közlést hivatalos színezettel Matthieu tábornok útján fogjuk a nagyhercegrez juttatni, mert a tábornok, mint hivatalos kiküldött, nagyobb határozottságot adhatna szavának, mint én az enyémmé. Úgy is történt: a tábornok másnap reggel jelentkezett a nagyhercegnél, ki teljes titoktartásra kötelezte magát. Ekkor aztán már nem volt visszaterés; Matthieu személyesen vitte el a puskát és a töltenyeket a nagyhercegnek, ő császári fensége viszont megbizta, hogy fejezze ki nekem legmelegebb köszönetét.»

A francia puska nagyon megnyerhette a nagyherceg tetszését, mert két hónappal utóbb meglátogatta Freycinet hadügyminisztert báró Fredericks orosz katonai attasé s megkérdezte tőle, vajjon a francia tűzészeti szertár igazgatósága nem volna-e hajlandó tanulmányozni egy fegyver-típust, mely közel áll a francia modelhez s melyet később a francia fegyvergyár műhelyeiben lehetne előállítani az orosz kormány számlájára. Freycinet érintkezésbe lépett miniszterétársai s figyelmükbe ajánlotta, hogy e dologból kifolyólag szorosabb érintkezésbe lehetne jutni Oroszországgal. Miniszterétársai egy véleményen voltak vele, készen nyilatkoztak teljesíteni az orosz kívánságokat. Nemsokára ezután orosz tűzértábornokok érkeztek Párisba, közvetlenül utánuk pedig három puskapor-szakértő mérnök, kiknek az volt a megbízásuk, hogy tanulmányozzák a francia puskaporgyártást, mert Oroszország is akar a francziához hasonló gyárakat alapítani. A tudásvágyó oroszok végigkalauzolták mindenhol; ugyanakkor munkába vették az új orosz fegyvert s az orosz attasé a kísérletek közben azzal a kérdéssel fordult Freycinethez, nem volna-e hajlandó a chatellerauli gyár elfogadni egy megrendelést félmillió puská gyártására;

újabb, hasonló nagyságu megrendelés nyomán követné az első. — Nagyon szívesen, — felelttem én, — fogunk még róla beszélni, majd ha érintkezésbe léptem tűzészeti fegyvertárunk igazgatóságával. Mindenesetre, — tettem hozzá félig mosolygva — szeretnénk bizonyoságot szerezni arról, hogy sohasem fogják ellenünk fordítani ezeket a fegyvereket. — A mire Fredericks báró, ugyanolyan hangon, ezt felelte: — mi magunk is úgy képzeljük s ebben a tekintetben teljes biztosítékkal szolgálhatunk önnek. — Az orosz nagykövet utóbb megerősítette a katonai attasé szavait, a megrendelés is megérkezett. A fegyver gyártása megkezdődött, ezzel párhuzamosan pedig az a tárgyalás, mely a szövetségi szerződés megkötésével ért véget.

Freycinet akkortájt, de utóbb is sűrűn érintkezett gróf Münster német nagykövettel. A gróf egyszer, mikor egyedül volt vele és leányával Marie grófnival, hirtelen azt kérdezte tőle: — Minő érdek ösztönzi őnt az Oroszországhoz való közeledésre? Hígyje el nekem, a keletről nem következik semmi jó! — Kedves gróf, — mondotta erre Freycinet — bennünket az oroszokkal régi kapcsolat fűz össze. Egyébként mégis csak nagyon természetes, hogy ellen-nehezéket keressünk az önk hármasszövetsége ellen. — Gróf Münster tagadta, hogy arra szükség volna és hangsúlyozta, hogy a hármasszövetségnek békés céljai vannak. Freycinet azt felelte reá: «Azt, hogy ön nem akar megtámadni bennünket, elhiszem. De ki tudhatja, mi következik az önk új császárával? Most elbocsátotta Bismarckot és szabadon követheti háborús ösztönét!» — Marie grófnő élénken közbeszólt: — Tegyen le arról a tévedésről, — kiáltotta. — Ismerem Vilmost, együtt játszottam vele gyermekkoromban. Soha sem megyek Berlinbe, hogy fel ne keressem. Nagyon vallásos érteletű ember ő és sohasem fog kezdő lépést tenni a háború felé! — A nagykövet megerősítette leányának itéletét és azóta is sokszor mondotta Freycinethez: — Nem volt igazam? Láthatja, hogy Vilmos békeszerető!

Vilmos csakugyan békeszerető volt. Az az 1888-iki ajándékpuska hozta meg a világháborút!

ATHLÉTASÁG ÉS HÁBORÚ.

Mikor Anglia beleavatkozott ebbe a mostani háborúba, általános volt az a nézet, hogy az angol hadsereg nem fog tudni megfelelni azoknak a nehéz feladatoknak, melyek egy modern hadjáratban várnak reá. A tisztek egyáltalában nem részesültek tudományos katonai kiképzésben. Volt némi tapasztalásuk, de ezt csakis félművelt és egészen műveletlen népek ellen folytatott csatározásokban szereztek, úgy, hogy ez — hamis képzeteket keltve bennök — inkább kárukra volt, semhogy hasznukra. A mellett győzelmeik oly népek ellen, melyek csak nyilakkal harcoltak, még fokozták az angol tiszteknek amúgy is túltengő felfuvalkodottságát, oly tulajdonságot, mely ritkán biztosítja a sikert. A mi pedig az angol hadsereg legényességét illeti, az elenyészően csekély számú volt a modern háború nagy feladataival szemben, s a nyers újonczokból csak hosszabb idő alatt lehetett használható katonai anyagot nevelni.

Magok az angolok ezt az utóbbi feladatot sokkal könnyebbnek ítélték, mint a hozzáértők. Abban bíztak, hogy a sport, melyet Angliában nagyon általánosan űznek, s melynek a nép nagy tömege is hódol: a legjobb előiskolája a katonaságnak. Úgy ítélték, hogy azok, a kik a labdarúgásban, a hosszú és magas ugrásban, sík- és gátfutásban, gerely- és diszkoszdobásban többet gyakoroltak, mint más nemzetek fiai, meg fogják előzni emezeket a komoly harczi küzdelmekben is, a melyeknek egyik leglényegesebb feltétele — ép úgy, mint a sporté — az egészségesen fejlett és fejlesztett izomzat.

Azt azonban egészen kihagyták a számításból, hogy a sport és a katonaság teljesen különböző igényekkel lép föl a fizikum teljesítő képességével szemben, s egészen más fejlettségű izomzatot kíván. Az egyes sportokban olykor csakis a test egyetlen izmának a kiválósága biztosíthatja a sikert. A rövid távú futás athlétája például leverheti a maga százméteres pályáján minden ellenfelét, a nélkül, hogy közepes módon is teljesíteni tudná azokat az edzett testet megkiváló fáradtságos meleteket, fegyveresen s teljes hadifelszereléssel, melyeket egy viharezett parasztfiú játszva győz.

E tekintetben a legharcziasabb nép, a római, egészen másként ítélte meg a sportot, mint az angolok.

A régi Rómában igen nagy súlyt helyeztek arra, hogy az ifjúság testét edzék, s a háború fáradalmainak elviselésére képessé tegyék, de magát az athlétaságot úgy, a hogy azt a görögök ítélték, s a hogy azt újabban Angliában divatba hozták: egyenesen lenézték. Az ő ideáljukat Marcus Antonius vagy későbbi időkben Hadrián császár testesítette meg, a ki hűség és melegt egyaránt tudott tűrni, bírta a koplalást és a szomjat, megelégedett egy darab kenyérral — vagy mint Cezár katonái a Balkánon, vad-növénnyek gyökereivel, — s a ki megitta a kerékvágásban összegyűlemlt esővizet. Rómában a Mars-mezőn a fiataloknak gyakorlatoznia kellett minden délelőtt, de ezek a gyakorlatok a harcziás ügyesség elsajátításán kívül legföljebb labdázásból állottak. Mariusról följegyezték, hogy még 54 éves korában is részt vett az ifjúság marsmezei gyakorlatain, mert fővezérségre pályázván, így akarta kimutatni, hogy a hadifáradmaként előhaladott kora dacára elbírija még. De ezeken a gyakorlatokon nemcsak hogy nem űztek semminemű athlétaságot, hanem szigorúan ügyeltek reá, hogy az ifjúságot attól távol tartsák.

Ennek egyik legfőbb oka abban is állott, hogy a rómaiakban nagyon erősen ki volt fejlődve a szeméretesség érzése, s illetlen dolognak tartották, hogy valaki hiányos öltözetben, vagy éppen ruha nélkül mutogassa a testét. Már pedig a görög athléták egészen meztelenül küzdöttek, még nyilvános versenyeken is. Cicero e fölött megbotránkozott, s olyanformán nyilatkozott, a mit ma úgy fejeznék ki, hogy nem «gentlemantike», nem «úri emberhez illő dolog». Ez a felfogás azonban szelidült idők folyamán. De megjegyezni méltó, hogy ép az athlétákkal szemben lassabban enyhült a kárhóztató szó, mint más hasonló foglalkozásokkal szemben. Így például a színészet, a kocsis-versenyeken való részvétel is illetlennek tartották az Augustus előtti korszakokban, s már Nero idejében patriczius családok gyermekeit látjuk ezen a téren szerepelni. Ellenben olyan patriczius csak a mi számításunk szerinti 2-ik században akadt, a ki mint athléta nyilvános versenyben vett részt. Addig csak pénzén fogadott görögök mutogatták ügyességüket. Még

Hadrián császár is, a ki pedig keleti utazásai közben sok nyilvános versenyt nézett végig, magában Rómában nem részesítette kegyeiben az athlétákat. Csak Marc Aurél volt az első, a ki el-ellátogatott estefelé a palestrába s szeretettel nézi kivált a futó- és birkozó versenyeket, valamint az ökölvívókat.

A legtöbb római azért volt ellensége az athlétaságnak, mert felfogásuk szerint a harczi készséget ez nemcsak hogy nem mozdította elő, hanem egyenesen káros hatással volt reá. Szerintük az athléta olyan elpuhult férfiú, a ki csak egy-egy izmának fejlesztésére helyezvén súlyt, testének edzésén egészen elhanyagolja, úgy, hogy a háborúban teljesen használhatatlan. Seneca, a ki pedig Nero udvarában élt, s megszokta a köztársaságbeli erkölcsök hanyatlásának látását, nem talál megfelelő szavakat az athléták kellő ostromlására. Szerinte ezek oly korlátolt gondolkodású emberek, a kik: «éltüket ivás és izadás között váltakozva töltik el, a kiknek teste ki van hízalva, szélleme nyers és elhanyagolt, és a kiknek művészete olajból (a mellyel kengették magokat) és piszokból van összetéves. Plinius a lovakéhoz hasonlítja falánkságukat. S az első századok keresztény írói sem beszélnek róluk szelidebb hangon, mint a pogányok. Csakhogy míg Szent Jeromos azért korholja őket, hogy nem gondolnak a lelkiekre és csak testök ápolására fordítanak gondot, az alatt a római írók azt hibáztatják, hogy csakis egyszóval ápolják testöket, s nem fordítanak elég súlyt arra, hogy az harmonikusan fejlődjék, s a háború fáradalmainak elviselésére kellőképp képes legyenek.

Kétségtelen, hogy a régiék elfogultan ítélik meg ezt a kérdést, s nincs igazuk, mikor általában kárhóztatják az athléta gyakorlatokat. Míg a háború szempontjából is értékesebb az oly fizikum, mely a sport valamely ágának fűzésében legalább részben erősödött, mint az olyan, melynek foglalkoztatására éppen semmi gondot sem fordítottak, s mely teljesen elpuhult. Az athléta gyakorlatoknak nincs is talán egyetlenegy neme sem olyan, mely kizárólag egyes izomzatok fejlesztésére lenne hatással, s ne lenne befolyással sok másikkal az erősítésére is.

De másrészt az is bizonyos, hogy az angol felfogás is téves, mikor azt hiszi, hogy a jó sportember már kész katona.

I. FERENCZ JÓZSEF A HALOTTAS ÁGYON. — Lechner felvétele.

I. FERENCZ JÓZSEF HAVATALON SCHÖNBRUNNBAN. — Lechner felvétele.

NATURAL SELECTION.

TUDOMÁNYOS ÉRTEKEZÉS HÁROM RÉSZBEN.

Irta Karinythy Frigyes.

I.

Azon a helyen porhanyós bazaltreteg feküdt, alatta egy gneisz-lap, úgy a hogy annak idején a kihűlő kéregben megmerevedett. A két réteg közt egy darab obszidián volt, a mit szorítottak a kőzetek — az obszidián szeretett volna egy félméterrel lejjebb kerülni, a hol puha zsirkőbe került volna és nem nyomják úgy. De ez nehezen ment.

A bazaltreteg televény homokot kent a szél, mint vaját a kenyérré és a homokba dús, szívós páfrányok kapaszkodtak. Fönt, a felszínen, nem messze az obszidiántól, zöld domb lejtőjén halomfajú, de különben szőrös állat gubbaszott. Nemrég kerültek erre a vidékre, de már otthon voltak: élénk, figyelős szemük jobban mozgott, mint a halaké és gyököké, a mik ezen a vidéken laktak. Ez a fajta már régen elhagyta a vizet: a has felső részén két puha mirigy nőtt, a mirigyből fehér, sűrű lé szivárgott és a kikélt kicsinyek ezt a levét szítták. Kicsi, tömzsi állatok voltak, a szájuk félig olyan, mint a halé, félig, mint a madaré — de az ínyből kemény kis esontocskák bújnak elő.

A domb másik oldalán, sütkérezve a verőfényben, hunyorgott az ichtiosaurusz. Óriás testén ezer színben villogtak a pikkelyek — széles szárnyait harmonikusan bevonta, rövid gyökereit szétterpesztette. Magasan, az erdő fölött repült sokáig, aztán átúsza a tengert és most lefeküdt pihenni. Keskeny, hosszú állat lelógatta a lejtőn.

A mirigysek közül az, a melyik közel volt hozzá — két-három méternyire — már fél-órája figyelte az ichtiosauruszt, nézte mereven és mohón — és nyilván észrevette, hogy a repülőgolyó nem látja őket; a repülőgolyó szemgolyójában hiányzott a haránt-izom és nem tudta oldal mozgatni a szemét. Kellett, hogy ezt a mirigysek észrevette legyen — mert a mint óvatosan s nesztelenül előre küszött, mindig vigyázott rá, hogy oldalt maradjon, a repülőgolyó látkörén kívül. Egyszer visszanezített és rántott magán egyet, akkor megmozdult a másik mirigysek és utána küszött.

Mikor félméternyire voltak, meglapultak megint. Összenéztek. A repülőgolyó hátán, fent a

nyaknál, keskeny ér duzzadt — a finom és zöld bőrön keresztül világosan látszott, hogy áramlik, lüktet és vonaglik, ütemekben az élet. A repülőgolyó álmosan hunyorgott — még mindig nem látta a két mirigyest. Ha nem olyan álmos és nem olyan lusta — most egyet kellett volna csak fordulni, fejével, hogy feldühödjön — esontos szárnyait kétfelé vágja akkor és szájával odakap: a két forróerű csúszó-mászó kiöntött belekkel fordul le a lejtőn s ő csillogva, esattogva ível fel a magosba: két percz, s már a fehér felhők közt lebeg.

De nem fordult arra. Az első mirigysek megtámaszkodott hátsó lábain s elrúgta magát, a másik a egyik farkát kapta el. Az első nyakára ugrott s egyetlen harapással feltépte a finom és lüktető eret. Aztán jól megkapaszkodott a pikkelyekbe, mert a repülőgolyó megrázta magát, szétesapta szárnyait s toronymagásan ugrott: visszaesett megint, a feltéptt sebből zöld folyadék ömlik. Kitátja száját s nagy teste remegni kezd. Két tehetetlen, merev szeme kifordul. A mirigysek ott görbédznek a hátán s várnak, míg elesendesedik.

II.

Félmétert csúszott az obszidián, a két réteg között, a bazalt még mindig szorította, a gneisz valamit engedett. Valami keveset eltolódott a homok-torlasz, de a domb még ott volt fölötté, csakhogy most finom pázsit borította.

A szomszédos tó vize azóta emelkedett valamit s most a domb oldalát kikezdte a víz. A vízbe ügyes kezek czölöpöket építettek s a czölöpökre négyszögű, nagy fészkeket fából. Hid vezetett a partra, ezen a hidon átjött, hátsó lábára emelkedve, két majom, abból az új fajtaból, a melyik házat épít. Mindkettő kezében dorong; az arcz csupasz, s a vézna, nyomorult-testen idegen állatok bundája. Atjötték s a domb lejtőjén elbújtak egy bokor mögé.

Már hétszer kelt fel a nap, s ők nem merték megtámadni az óriás majmot. Az óriás majom velük jött le a hegyekből, de nem tartott velök: nem kellett neki dorong, a lámákat kézzel fojtotta meg és a vaddisznónak átharapta a torakát. Nem kellett annak ház se, meg czölöp se: ellenben ismételtlen megtette azt, hogy kirángatta a már bevett czölöpöket s ha ellenkeztek vele, ütött és rút fogait vicsorgatta. De nagyon erős volt és nem bírtak vele. Nehány napja

kézzel lyukat fűrt a domb másik oldalába és bebújt oda, csak néha mászott elő, hogy galibát csináljon.

A két dorongos majom gubbaszott a bokor mögött és néha kidugta a fejét. Tudták, hogy az óriás majom ott szuszog az oduban. Biztosan alszik. Izgatottan forgatták a szemüket. Így vártak sokáig és egymás kezét szorongatták aggodalmasan. Néha a czölöp-házak felé pillantott egyik is, másik is, a hid egyik pillére letörve lógott, ezt is az óriás majom csinálta. Egy kicsit megnyugodtak, látván, hogy a házak eresze alatt seregestül üldögélnék a társak és figyelik e jelenetet. Legvégső esetben idefutnak és segítik őket munkájukban.

A nap leszállani készült: határozni kellett. Végre felemelkedik az egyik: lassan küszik az odu felé, oldalról. A másik utána. Görcsösen szorongatják a dorongot.

Az óriás majom bent fekszik az oduban. Az egyik óvatosan dugja be a dorongot és gyengén meglöki. Szuszogva horkan fel az állat: kidugja fejét s rettenetes dühvel elvicsorodik.

A két új majom visszaugrik a domb lejtője mögé: lekajja fejét. Vadul és véres szemekkel néz körül az óriás majom: kezd kapaszkodni fölfelé. Rettenetes öklével a levegőbe kap.

Ekkor, hogy háttal fordul: a dorong suhan egyet, a domb mögül, hátulról, odakúszott az egyik behuzott fejjel, kiálló pofacsontokkal. A dorong fejbe találja az óriás majmot. Ordítva fordul meg s neki megy annak, a melyik megtámadta. A dorongos futni kezd, a míg másik újból lesújt a bozontos fejre. Az óriás majom lebukik, ordítása elnyujtott, bugyborékoló hörgésbe vész.

III.

A domb meglehetősen szétlapult, mert letarolták és téglákkal kirakták. A domb fölött téglák: a téglák fölött pince és a pince fölött terméskő, a mire a kávéház padlóját építették. Négy méter magasságban a domb fölött, ennek a padlónak linoleum szőnyegén, a domb baloldala felől áll egy kis asztal a fülkében. Az asztal mellett ül Balogh és valami kéziratot olvas, mélyen elmerül és nem veszi észre, hogy szemben, a másik asztalhoz e perczben telepedett le Balázs, a kritikus és Kaczolay, a népszerű fiatal drámaíró.

A két író azonban meglátja a harmadikat. Meglátják, de nem szólnak. Balázs mosolyogva

int Kaczolaynak, hogy ne bántsák, ügylátszik, nagyon elmerült.

— Kéziratot olvas, — jegyzi meg.

— Igen. Az utóbbi időben nagyon szorgalmas.

— Sokat dolgozik. Az «Eszak» óta, a mi két éve jelent meg, már volna vagy három kötetre valója.

— Nagyon helyesnek találom, hogy válogat.

Íróember nem lehet eléggé szigorú önmagával szemben, kérlek alászan.

— Az igaz, tudod kérlek. Te tudod legjobban, mennyire becsülöm ezt a Baloghot, hiszen ebben egyetértünk. Egyike a legjobb publicistáinknak.

— Én is mindig azt mondom. Hogy miért ír ez az ember tárcákat, minek rongja magát? A tárcza nem neki való műfaj.

Hát nem ugyanezt mondtam multkor Mucskainak? Furcsa, hogy e mellett mégis csak tárcákat szeret írni, két éve egyebet se ír, csak azt, Pedig biztosannagyszerű humoreszkeket tudna írni, a mik igazán sikerülnek neki.

Nagyszerű humoreszkeket írna! Mindig mondom! Én nagyon sokra becsülöm, de látod, kérlek, az ember nem tehet a lelkiismerete ellen! Nagyon ügyes író — hát muszáj neki dráákat írni?

— Drámát írt? — Hát persze. Drámát írt. És odaadta a Nagyszínháznak azzal, hogy ez az élete egyetlen műve, ettől függ, maradhat-e író, vagy sem, ennek a sikerétől. Ha ennek nem lesz sikere — leteszi a tollat.

FERENCZ JÓZSEF OTTÓ FŐHERCEG, ÚJ TRÓNÖRÖKÖSÜNK. — Kossel fényképe.

— El. És egészen eddig gondolkodtam. Ebben a perczben határoztam, mikor Baloghot megláttam. Nem tehetek a lelkiismeretem ellen.

— Hát milyen? Rossz?

— Kérlek alászan — nem dráma. Minden van benne, líra, filozófia, emberismeret, de tudod, sehol egy olyan igazi helyzet, a mi kell a népnek. Én jó lelkiismerettel nem ajánlhatom Gyémántkővnek, hogy előadja.

— Nem ajánlod?

— Nem tehetem. Te tudod, hogy szeretem Baloghot.

— De Balogh megtudja, hogy te...

— Nem tudhatja meg, mert az igazgató megígérte nekem, hogy senkinek se szól, ha nekem nem tetszik és úgy adja vissza Baloghnak, mintha az ő véleménye szerint nem felelné meg.

— Pszt. Vigyázz. Már nem olvas... Idefigyel.

— Alászolgája, Balogh úr! Mi szepet olvas? Gyönyörű volt a «Kék vér», a mi ma jelent meg. Délután szoba került a körben is, én

nagyon vitakoztam maga miatt, egész dühbe jöttem — «nem igaz» — mondtam — «inkább nagyon, de nagyon tehetséges munka» — ezt kiabáltam folyton.

A obszidián még egy félmétert csúszott, le-szorult a gneiszretegéről, a puha zsirkőben kicsit kinyújtzkodott, az asztal alatt, a kávéház padlója alatt, a pince alatt, a homok alatt, a bazaltreteg alatt.

— Szép szavak! Akkor éhen hal, hisz egyebe sincs.

— Én is azt mondom. De mit tegyek? Az igazgató ideadta nekem a drámát, tudod, a «Más feleséges» óta, a mivel olyan nagy sikerem volt, nagyon megbízik a színpadi érzékemben, hogy mondjak véleményt, szigorúan diszkrét alapon, előadja-e az «Embert», ez a Balogh-dráma ezíme.

— No és? Elolvastad?

KÁROLY KIRÁLY MAGYAR NÉPFÖLKELŐKKEL BESZÉLGET. — Balogh Rudolf, a harcstérre kiküldött munkatársunk felvétele.

KÁROLY KIRÁLY A MAGYAR BAKÁK KÖZT. — Balogh Rudolf, a harcstérre kiküldött munkatársunk felvétele.

ZITA KIRÁLYNÉ. — Kossel fényképe.

IV. KÁROLY KIRÁLY TENGERNAGYI EGYENRUHÁBAN. — Kossel fényképe.

A MAGYAR KÉPVISELŐHÁZ GYÁSZULÉSE I. FERENCZ JÓZSEF HALÁLA ALKALMÁBÓL. — AZ ELNÖK ELŐTERJESZTÉSE KÖZBEN. — Erdélyi fényképe.

IFJU ÉVEK.

— Levelek egy töviskoszorúból. —

Dán elbeszélés. — Irta Henrik Pontoppidan.

IV. (Folytatás.)

Kren csapláros halálával az egykor oly ismert révész-csárda egészen feledésbe ment. Évről-évre jobban elszűlt. Egész csalán-erdő nőtt öreg falai körül és elfőtte a köszorúkövet előtte; bent pedig, a zárt ajtó és a tarkára vakult ablakablak mögött élte Ellen további életét, elevenen eltemetve.

Az történt tudniillik, hogy a mint karmába ragadta ezt a büszke leányt a szerencsétlenség, nem eresztette el többé. Néhány hónappal apja halála után leánya született, a ki anyja nevével viselte s a keresztségben Mártha nevet kapott. A legkínosabb szülei egyike volt, a melyekről a bábaasszony beszélni tudott. Egész nap és egész éjjel a halál karjaiban lebegett. Az élete megmaradt, de néhány nap múlva a fejére ment a tej és elvette az esztét. Mindig kissé nehézkes érzésű volt, e nélkül a csábítója soha nem nyert volna hatalmat fölötte, úgy hiszem. Most azonban tökéletesen tompa elméjű lett, nem emlékezett semmire sem abból, a mi vele történt s úgy támolygott fel-alá, mintha állandóan mámoros volna. Szánalom volt nézni.

Hjort prépost intelmei és figyelmeztetései daczára még mindig elfutotta a szememet a vér, ha a gyalázatos Jakabra gondoltam. Nem ríadtam volna vissza attól, hogy jól ellássam a dolgát, ha akkoriban szembe kerülök vele. A jó isten azonban megóvott attól, hogy emberölés terhelje a lelkiismeretemet. Jakabot ugyanis soha többé nem lehetett a környékünkön látni. Valószínűleg hallott azokról a fenyegetésekről, a melyeket én egész nyíltan hangoztattam élete ellen. Isten maga vette a bosszút kezébe. Néhány évvel később kirabolva és utonállóktól meggyilkolva tüdőjüket Vissenborgban, odaát Finnén szigetén.

Kren csapláros halálakor szegény ember volt; nem hagyott hátra több készpénzt, mint a mennyi éppen elég volt a temetésére. A csárdához azonban tartozott mintegy négy tónna szántóföld és rét s Ellennek annyi esze mégis maradt, hogy egy tehénnek és néhány juhnak gondját-tudta-viselni; különösen neki és

gyermekének abból kellett élnie, a mi az ország-útról hullott számukra. Így hát mindenképpen szomorú élet volt, a mi neki osztályrészül jutott. Az embernek vértzett a szíve, ha ezt látni volt kénytelen. A legrosszabb pedig az volt, hogy az ember nem segíthetett rajtuk. Neki megvolt az a szokása, hogy csak akkor kelt fel, mikor már világos nappal volt s ritkán jutott el odáig, hogy egészen felöltözzön; alsósoknyában bolyongott a házban, a haja fésületlenül hullott alá a hátára. Mindig el volt foglalva a nélkül, hogy bármit is elintézt volna. Odakinn az emberek között sohasem mutatta magát. Évszámra nem jött ki a szobájuk küszöbén. A sok otthonülés miatt már eleve is erősen fejlett teste csaknem épp úgy elformálódnak, mint az apjé. Ehhez hozzájárult az a körülmény is, a melyet nem akarok elhallgatni, hogy egy kicsit iddögált.

A nap rendszerint a nélkül múlt el, hogy valami megszokás állott volna be ebben az árnyék-életben. Naplemente ideje táján azonban rendszerint feltűnt néhány züllött alak a csárda közelében, leültek az öreg ivóasztal mellé a szobában. Ezek voltak utolsó maradványai Kren csapláros egykori ivó-ársaságának, öt-hat fickó a környékről, a kik alkonyatkor valami klub-félt tartottak itt és megittak egy-egy palack pálinkát. Miután néha én is ebben az időtájjában látogattam el a csárdába, persze egészen más czélből, hogy t. i. egy kicsit felügyeljek Mártárra, — hát módomban áll erről a különös ivó-társaságról egyet-mást leírni.

Ott volt először is Márton, az öreg vadász, a kiről csak azt akarom megjegyezni, hogy anyyira rabja volt a pálinkának, mint bárki, a kit ismertem; nyilvánvalóan látható volt ez eltorzult arcán, s nevezetesen nagy, bibirekés orrán, a mely hasonlított egy óriási málnához. Tulajdonképpen azonban nem volt részeg s, ebben a tekintetben nem mérkőzhetett egy olyan pálinkás butykossal, mint Kren csapláros. Csak életszükségletévé vált, hogy szüntelenül pálinkáit érezzen a nyelvén. Mikor a pohárhoz nyúlt, csak éppen megnedvesítette az ajkait, viszont azonban ez minden két-három percznyi időközben megtörtént. A mint körülményei csak egy félóra tartózkodásra kényszerítették, beteg volt és a hideg ráta. Több ízben voltam vele varjú-vadászaton és

ilyenkor észrevettem, hogy minduntalan egy palackot vesz ki a zsebéből és a szájához emeli. Úgy mondják, éjjel is mellette volt a palack. Mástól különben rendes és nagyon tevékeny ember volt. Saját bevallása szerint csak egyetlen egyszer volt beteg és ekkor a halált csak elszántságával tette bolondná. Az orvos nála járt s azt mondta, most már nem élhet sokáig, hát ő ezért halálfélelmében és csüggedtségében ébren feküdt. Ekkor az eszébe jutott egy palack tojás-konzerválásra való vizüveg, a melyet egyszer valami árverésen vett. Eszébe jutott, hogy ha ez a szer a tojást egy egész télen át frissen tudja tartani, talán segíthet az emberen is. Odahozta hát magának a palackot és megitta a tartalmának a felét; csakhamar erős izzadás fogta el, a mely megmentette az életét.

Ellen szobája többi állandó esti vendégei közül még Lars Kyndbyt, vagyis a felszemű Larst akarom megemlíteni, mert így nevezték, mióta a felszemét valami verekedéskor kiütötték. Valóságos óriás volt, pedig a köszvénytől meg volt görbülve s az egyik lábának is valami hibája volt, a mely miatt mankóval kellett járnia. Mindazáltal mindig jókedvű volt s még nyomorék korában is veszedelmes volt a keze, ha rájött a pulykaméreg. Mindennek daczára ő is jószívű ember volt, a kit szeretni kellett. Egyszer, mikor egész évet kellett ülnie valami kis baj miatt, megkérdeztem, mit szólna hozzá a felesége. Erre szokott röfögő módján elnevette magát és ezt mondta:

— Ez mind egyre megy, mondja ő, csak a szív legyen egészséges.

Tanuságot tehetek róla, hogy ez nem volt henczegés. Boldog családi életet élt, a felesége és a gyermekei szerették, a barátai bámulták és mindenki félt tőle, a ki nem ismerte.

A többi vendégek a koresmaasztal körül ezek voltak: Anders, a süket révész, Zakariás, a kis takács és Mikkelen Ferencz, az öreg muzikus. Végül Sören, a mélabús kőfaragó, a ki mindig sóhajtott egyet, mikor leült és azt mondta: „Jézusom!”, mikor ivott egyet s a kinek szájából sohasem lehetett egyebet hallani, mint ilyen mély szívbeli sóhajokat.

Ilyen körülmények és ez emberek között nőtt fel a kis Mártha.

Szerettem ezt a gyermeket, még mielőtt a

világra jött volna; bizony mondhatom, hogy Hjort prépost intelmei kívül ez az érzés volt, a mi életem nagy bánatában fenntartott. Olyan érzés volt ez, melyet kezdetben magam sem értettem s a mely miatt gyakran szégyeltem magamat. Együttal azonban nagy örömmre is szolgált magányosságomban. Volt valami bennem, a mi részt kért ebből a kis élő lényből, a melynek csak egy szerencsétlen véletlen folytán nem én lettem az igazi apja.

Meg fogják érteni, nem egyszer szerettem volna, hogy ezt a gyermeket el tudjam beteg anyjától és környezetétől távolítani s jobb és derültebb otthon teremteni neki, de — sajnos — kimondhatatlan szegénységem, a mely egész életem átka volt, tehetetlenné tett a fenyegető veszélyek ellen. Végre azt kezdtem képzelni, nincs is veszély. Az önfenntartási ösztön arra visz minket, hogy szemet hunyjunk azok előtt az akadályok előtt, a melyeket nem tudunk eltávolítani. Ha nem volna meg nekünk embereknek az a képességünk, a mely vakká és rövidlátóvá tesz, akkor a szeretteinkre való gondolat, az aggodás sorsuk miatt menthetetlenül leverne mindenkit, a ki szeretni képes.

Mártha apja hasonlóképpen nőtt fel. Vörös haja lett, szeplős, sovány volt, minden mozdulatában kapkodó és fürge, mint a mókus. Csak a szemét örökölte anyjától. Nagy, mély és sötét szeme volt s a mint magasan fönk feküdt a szemöldök alatt, emlékeztetett a tóra odabenn az erdőben, aranyos őszi napokon, mikor az erdő koszorúja lebecsátotta árnyékait a csendes, sötét vízbe.

Mint gyermek úgyszólván magára hagyva élt, szaladgált az erdőben vagy ült lenn a pataknál és halakat fogdosott a kezével. Nem egyszer, mikor anyja megfedkezett róla, messze a háztól találtam meg. Minden állat az erdőben és a mezőn játszótársa volt. Fölmászott a fákra, bekukuskált a madárfészkekbe. Egerek után kotorászott a száraz levelek közt. S nem volt érzékenykedő pajtás. Ha szétaposott esi-

gát talált az országúton a keréknyomban, részvét nélkül vizsgálta meg s a végén félrerúgta facipője orrával. Ha aztán szemére vettem, mennyire nem szép dolog ez, értetlenül nézett rám. Intelmeket egyáltalán nem értett meg. A mint színi kezlettem, eleresztette a kezemet és elkedvetlenedett.

Hét éves korában iskolába került. A csárda a líhnei egyházközséghez tartozott s így ő ellenségem, Ovesen úr gondjai alá került. A jó módú parasztok gyermekei szándékosan kerültek vele minden érintkezést, de olyanok is, a kiknek a viszonyai hasonlóbbak voltak az övéihez, féltékeny és zavarodottan viselkedtek ezzel az idegenszerű gyermekkel szemben, a kinek vadsga és kiszámíthatatlan ötletei ezért kétszeresen megijesztették őket.

Ovesen úr, mint mindenki, tudott szeretetéről ez iránt a gyermek iránt s ezért öröme telt benne, hogy még jobban kínozza és megáldozza őt. Az a körülmény, hogy az ártatlan teremtés én miattam üldözést szenved, csak annál bensőbbben képesült a kicsikéhez. Más-különben nem hiszem, hogy Mártha valami-képpen érezte volna háttérbe szorulását vagy az ellene irányuló részrehajlást. Észrevenni leg-alább sohasem lehetett rajta. Minden efféle valahogy lesiklott róla. Általában csak kevés dolog tett rá benyomást. Nyugtalan és alap-jában véve heves lelkülete daczára mindent úgy fogadott, mint a végzet rendelését s mindig vidám és elégedett volt, ha iskolaidő után kijöttem az erdei csárdába.

Öreg szívem még ma is megdobb, ha arra az időre gondolok vissza, a mikor élembe ugrott, mint egy kis gida, a mint a lépéseimet a hídon meghallotta. Gyorsan elkapta a botomat vagy a puskám, hogy a sarokba állítsa, a mint a szobába értünk. Aztán az ölembe ugrott és elkezdte buzgón kikutatni a zsebeimet, a melyekben rendszerint volt valami jó, egy kis cukor, néhány szem aszalt szilva és más efféle. Fájdalommal emlékszem most is a sok

vidám órára, a melyeket meghitt beszélgetésben töltöttünk egymással. Látnom a vizsgáló mosolyt, a melylyel a szakállamat rágatta, a míg végül egész szőrcsomók ragadtak a kezében, hallom pajkos nevetését, mikor orrlikáimat teletömökölte földdel vagy papírossal, hogy csak úgy prüsszögtem belé.

Azon a nyáron, mikor Mártha betöltötte tizenharmadik évét, már teljesen kifejlett fiatal hajadon volt, kinek karesú és hajlékony alakján tetszéssel pihentek a férfiak szemei. Piros pruszlikjában és kurta ingujjában, nap süttető arcával és göndör hajával elragadó volt, daczára haja színének és a nagy szeplőknek. Olyan emberek, a kik kocsin arra mentek az úton és látták őt az ajtóban, a hol legjobban szeretett álldogálni, akaratlanul is megfordul-tak utána. Mikor pedig felnőtt, mind gyakrabban történt meg, hogy turisták és más utazók itt megpihentek és leültek a csárda szobájában, hogy egy pohár tejet, vagy egy csésze kávé igyanak.

Anyja törzsvendégei neki is jó barátai voltak. Talán köztük volt a legboldogabb. Fájdalommal láttam és — szívesen megvallom, némi féltékenységgel is — milyen jól érezte magát társaságukban. Durva beszédek, káromkodás-ai és czivakodásai, még részegeskedésük és tisztességtelen beszédek is gyönyörűséget szereztek neki, úgy hogy teljes torokból, kacagva nevetett rajtuk. Különösen a felszemű Lars iránt mutatott nagy barátságot, a kinek még azt is megengedte, hogy megésséje a simo-gassa. Abban reménykedtem, hogy ez a viszony megváltozik, ha a leány felnő, de nem változott, semmiesetre sem jobbra. Egész hosszú téli estéken ott tudott ülni és elragadtatással hallgatni ezeknek a félig részeg fickóknak a fecsegését. Kényelmesen hátravetve magát ká-kából font székében, sarkát felhúzza a székre, ujjait a térde köré kulesolva ült ott, hunyorgó szemmel, a melyek kigulladtak a pipafüsttől és nagy, különösen meredt, csaknem kegyet-

PETROLEUM-KUTAK PREDEAL ALATT, ROMÁNIÁBAN. — A lipcei „Pressé-Büro” félfotója.

patok szivós kitarításán. Állásainkat megtartottuk. Néhány árokészért még folyik a harc. A nyugati harczterén Givenchymnél, Lenstől délre, egy angol századnak a kód védelme alatt végrehajtott előretörése kudarcot vallott. A Somme területen az Ancretól északra és a St. Pierre Vaast-erődésig mellett ellenséges tüzelés az esti órákban fokozódott. Az olasz harczterén a helyzet változatlan. A balkáni harczterén a dunai hadsereg mozdulatai a tovább északra működő haderőkkel összhangban vannak. A Dobruzsában csekély volt a harci tevékenység. Az ententának délről megindított tehermentesítő offenzívája meghiúsult, az ellenség tegnap Monaszirtól eszaknyugatra és Gruniste mellett (Csernától keletre) csak részleges előtöréseket kísérelt meg, de ez alkalommal se tudott előnyöket szerezni.

A **Jó Pajtás**, Benedek Elek képes gyermeklapja december 8-iki számának nagy része azzal az eseménnyel foglalkozik, amely most a gyermekek szívét is legjobban megilleti: Ferenc József halálával s az új király trónaléptével. Megemlítjük IV. Károly királyt, a királyné és a kis trónörökös képeit, a cikkek közt a Ferenc József életéből közöl apróságokat. **Endrődi Béla** szép képet rajzolt a Mikulásról s verset is írt hozzá; ugyancsak verset írt **Somlyó Zoltán**. **Bicó Ilona** kedves képet rajzolt, **Rákosi Viktor** és **Benedek Elek** folytatják regényeiket. A **kis krónika** rovat apróságai, a rejtvények és szerkesztői üzenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A **Jó Pajtás-t** a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyed évre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fillér. Mutatvány-számot kívánatra küld a kiadóhivatal, V. ker. Egyetem-u. 4.

HALÁLOZÁSOK.

Hősi halált haltak: **KADELBURGER SÁNDOR**, főhadnagy, a Signum Laudis tulajdonosa. — **ESZTERGÁR DÁNIEL**, honvédszász, a Lyzonián vívott harcokban. — **GLASSER JÓZSEF**, hatmadéves egyetemi

hallgató, az olasz harczterén. — **Dr. GÉCZE ZÓARD**, főreáliskolai tanár, egyetemi magántanár, a Szent István Akadémia rendes tagja, tartalékos honvédfőhadnagy, a harczterén szerzett betegségben.

Elhunytak még a közlebbi napokban: Lovag dr. galanthai **BALOGH SÁNDOR**, ügyvéd, 1848—49-es honvédszászados, m. kir. udvari tanácsos, a pápai Nagy Gergely-rend középkeresztése, a budapesti királyi magyar tudományegyetem díszokleveles jogtudora, stb. 90 éves korában, Budapesten. — **Lovász Gusztáv**, ügyvéd, a Magyar Országos Középponti Takarékpénztár és a szatmár-nagybányai vasut igazgatója, 77 éves korában, Budapesten. — **Verbői ARMIN**, hírlapíró, 71 éves korában, Budapesten. — **VURGLICH ÁGOSTON**, felsőbírói prépost, pápai prelátus 71 éves korában. — **Dr. WALLON Dezső**, közigazgatási bíró, egyetemi magántanár, Budapesten. — **STEINHAUSZ GYULA**, főbányatanácsos, Budapesten. — **GYERTYÁNFY BÁLINT**, nyug. honvédszerecs 62 éves korában, Budapesten. — **GOLDSCHMIEDT MANÓ**, az Utmutatóknak hosszú éven át volt adminisztrátora, hatvanegy éves korában. — **Dr. HANKÓ ÖDÖN**, Solnok-Doboka vármegye főorvosa. — **SCHUSTER GÉZA**, a Budapesti Állatvásár pénztár-főtisztviselője, 59 éves korában, Budapesten. — **DOHNER GÉZA**, 38 éves korában, Budapesten. — **DUALSKY GÉZA**, alsóvámosi kántortanító, 46 éves korában. — **PASTEINER JENŐ**, gyógyszerész, Rozsnyón.

Özv. beniczói és micsinyei **BENICZKY BÉLÁNÉ**, sz. bilkei Lipésy Ilona, Budapesten. — Özv. szepesdaróczi **UFALUSSY ÁGOSTONÉ**, szül. dukalfalvi és kucsini Duka Malvin, 76 éves korában, Lőcsén. — **DOMOSZLAY IRMA**, 78 éves korában, Tóvároson. — Özv. **SAKÁLY KÁROLYNÉ**, szül. Teth Katalin, Rákospalotán. — **DOBOZI ISTVÁNNÉ**, szül. Podruzsik Hermin, Maglódon. — **Endrődi és cs. kalyi FÉNYES ALIZ**, özv. Fényes Lajosné, szül. vajóági Komlósy Evelin leánya, 24 éves korában, Budapesten.

Szerkesztői üzenetek.

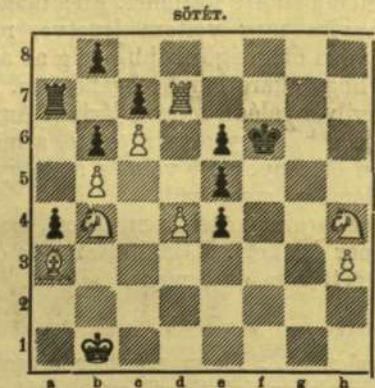
Apuska esesett. Az ezerszer és ezerszer ismétlődő jelenetet csak elmondja külső vonásaiban, nem tud elevenéget, perspektívát belevinni.

Hódolat a királynak. Nem birja az ódái langot lélekzettel, nincs hozzá elég lendülete és szárnyaló gondolatokban való gazdagsága.

A nagy erdőn. Valamit érzetet a tére forduló erdő hangulatából, de nagyon formátlan s a technika leg-
elemibb dolgaiban is caetlen.

SAKKJÁTÉK.

3033. számú feladvány Baumgarten E.-től, Göbern.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

A 3029. sz. feladvány megfejtése Baumgarten E.-től.

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét.
1. Kb2—c2 — Vh7—h6
2. Kc2—b3 — g6—g5
3. Kc3—c2 és
4. e2—e3 † matt — elháríthatatlan. (Az első lépés után e2—e3 † matt, a második után Hc5—c6 † matt fenyeget.)

Helyesen fejtették meg: A **Budapesti Sakk-kör** (Budapest). — **Hoffbauer Antal** (Láptóvár). — **Kintz Róbert** (Fakert). — **Sékely Jenő** (Győr). — **Bácsi Péter** (Budapest).

KÉPTALÁNY.

A **Vasárnapi Ujság** 48-ik számában megjelent képtalány megfejtése: **Telitalálát.**

Feloldó szerkesztő: **Holtay Pál.**

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-utca 4.

NOÉMI FIA
a címze
LACZKÓ GÉZA
most megjelent
regényének,
melyben egy színésznő pályáját a vidéki magyar élet változatos képeit festi.
A Franklin-Társulat kiadása.
Kapható:
LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

Rendeléseknél sziveskedjék lapunkra hivatkozni.
Az egész zeneműirodalom
rendelkezésre áll annak, aki az Országos Hangjegykölcsönző Intézetben, Budapest, IV., Sütő-utca 2. félemelet, előfizet
3— KOR. HAVI KÖLCSÖNDIJÉRT.
Betét helybelieknek 3— korona, vidékieknek 10— korona.
Kérjen ismertetést!

Dicső uralkodók halála alkalmából aktuálissá vált
MÁRKI SÁNDOR dr.
I. FERENC JÓZSEF
MAGYARORSZÁG KIRÁLYA
— című műve —
Számos egykorú rajzzal, képmelléklettel, a szöveg közé nyomtatott képpel és fakszimilével.
Ára füzve 16 korona, diszkötésben 20 kor.
Kapható minden könyvkereskedésben.

Most jelent meg!
Köveskúti Jenő
versei
ÁRNYAK
Szalay Pál rajzaival
Ára 3 korona
Megrendelhető:
LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden könyvüzésnél

Megjelent a Vigszház nagysikerű ujdonsága
MOLNÁR FERENC FARSANG
Színmű három felvonásban.
Ára 4 korona.
Kapható minden könyvkereskedésben.

Vadászsportot űzők
akár itthon, akár a fronton vannak — figyelmébe ajánljuk a
„NIMRÓD”
KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot
Állandó melléklete:
„A vadászeb”
című egyedüli magyar nyelvű eb-tenyészési szaklap. — Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.
Előfizetési ár mindkét lapra: egész évre 14 kor., félévre 7 kor., negyed-évre 3.50 kor., egyes szám ára 50 fillér.
Tessék mutatványszámot kérni.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz. (Franklin-Társulat.)

Órizzük meg hősi halált halt kedveseink emlékét!
A világháború majd minden családból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót, kinek emlékét szívünkbe zárva, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hőseinknek emlékét megörökítendő, igen diszes, szép kivitelű fényképtartó keretet, (fekete moiret alapon, ezüst nyomással) melybe bármilyen arckép beilleszthető, 2 korona beküldése ellenében bérmentve küld
Méhner Vilmos kiadóhivatala, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Gyűjtőknek 6 darab után 1, 10 darab után 2 tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

A magyar katona aranykönyve
A MI HŐSEINK
Katonáink hőstettei a világháborúban.
Képmellékletekkel
Ára kötve 6 korona
A Franklin-Társulat kiadása
Kapható minden könyvkereskedésben

Szerkesztő Radó Antal.
MAGYAR KÖNYVTÁR
Megjelent 829 szám.
Egy évi forgalma több mint 1.000,000 példány!
Ujdonságok:
HELTAI JENŐ: VÉGELADÁS. 825—826. szám. Ára 60 fill.
PAUL BOURGET: A HAZUGSÁG. 827—828. sz. Ford. Benedek M. Ára 60 fill.
DEÁK FERENCZ husvétli cikkek és a kiegyezést védő beszéde. A bevezetést írta Fayer Gyula dr. 829. szám. Ára 30 fill.
A világháború naplója. XI. füzet. Az 1916 jan.—februári események. 851—852. szám. Ára 60 fill.
Egy-egy szám 30 fillér. Jegyzék ingyen! Kaphatók minden könyvkereskedésben!

LOHR MÁRIA
A főváros első és legrégibb calketisztító, vegytisztító és keimefestő gyári intézete. Telefon: József 2—37.
(KRONFUSZ) GYÁR és FÜZLET. VIII., Baross-u. 85.
Fűzők: II. Fő-u. 27. IV. Eskü-út, Kaszkamú-u. 14. V. Harmad-u. 4. VI. Teréz-kört 39. Andrassy-út 16. VIII. József-út 2.

Alapítva 1810-ben. **Haltenberger Béla Kassa**
ruhafestés, vegytisztítás, gallértisztítás.
A GYÁR TELJES ÜZEMBEN VAN.
Gyászesetben ruhafestés feketére és egyenruhák tisztítása soronkívül.

Vérszegénység, ideges fejfájás, anémia ellen a legnagyobb orvosi tekintélyek ajánlják
ROZSNYAI VILÁGHIRŰ VASAS CHINABORÁT
melynek kitűnő voltát mindenki elismeri. Kitűnő hatásánál fogva a hasonló készítményeket felülmúlja. Milleniumi nagy éremmel kitüntetve! Számos kiállításon díjazva. — Kis palack 2 korona 60 fill., nagy palack 3 korona 80 fill.
Készíti:
ROZSNYAI MÁTYÁS gyógyszerész, Arad, Szabadság-tér.

Olvasza a hirdetésüket!

AZ AÉRO
A repüléssel és léghajózással foglalkozó egyedüli magyar hivatalos folyóirat.
Minden számában érdekes és eredeti fényképfelvételek közi. A léghajózás eseményeiről, előjószeréről és céljairól kitűnő és könnyen érthető népszerű cikkek tartalmaz.
Különösen figyelemre méltók a léghajózás és repülés hadi alkalmazásáról írott közleményei, valamint az ifjuság számára különösen fontos híradások. (modell) rovat.
Mutatványszámokat a kiadóhivatal szivesen küld Budapest, I. ker., Retek-utca 46. sz.

Ő császári és apostoli királyi Felsége
IV. KÁROLY KIRÁLY
 huszárezredének egyenruhájában.

A kép nagyhírű akadémiai festő remekművének művészi sokszorosítása.

Ára kerettel együtt (nagysága 55×65 cm) 40 korona.

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál,
 Budapest, VI., Andrásy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

50. SZ. 1916. (63. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
 HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER 10.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
 Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
 ára 40 fillér.

Előfizetési
 feltételek:

Egészévre — 20 korona.
 Félévre — 10 korona.
 Negyedévre — 5 korona.

A Világkrónika-val
 együtt évente 1 koronával
 több.

Külföldi előfizetéseket a postai meg-
 határozott viteldíj is csatolandó.

IV. Károly király, Ottó trónörökös és Zita királyné a koporsó után mennek a Szent István templomból, mögöttük Lajos bajor király, Ferdinánd bolgár ezár, Frigyes Vilmos német trónörökös, Frigyes Ágost szász király és Gusztáv Adolf svéd trónörökös.